

Aelod Trosolwg a Chraffu
(Gan gynnwys Aelodau Cyfetholedig a Chynrychiolwyr Cofrestredig)

Disgrifiad o'r Swydd

1. Atebolrwydd

- Cadeirio'r pwyllgor craffu priodol
- I'r Cyngor Llawn
- I'r Cyhoedd

2. Diben y Swydd a'r Gweithgareddau

- Cymryd rhan lawn yng ngweithgareddau'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu, datblygu a chyflawni ei raglen waith ac unrhyw Baneli Ymchwil a Gwerthuso cysylltiedig.
- **Craffu a datblygu polisi**
 - Cynorthwyo i ddatblygu polisiâu'r cyngor drwy graffu polisiâu drafft, a gwella a mireinio polisiâu presennol.
 - Herio polisiâu ar sail dystiolaeth gadarn er enghraifft yn erbyn deddfwriaeth neu flaenoriaeth wleidyddol leol
 - Asesu effaith polisi presennol ac adnabod meysydd i'w wella
 - Adnabod lle y gall polisiâu newydd fod yn ddefnyddiol i fynd ar ôl deddfwriaeth newydd
- **Sicrhau bod y Weithrediaeth yn Atebol, Monitro perfformiad a chyflawni gwasanaeth**
 - Monitro perfformiad darparwyr mewnol ac allanol yn erbyn safonau a thargedau gan gynnwys cwestiynu swyddogion gweithredol ac uwch swyddogion ar gyflawni targedau
 - Cyfrannu at adnabod a lleddfu risgiau
 - Archwilio a chyflwyno argymhellion i fynd ar ôl achosion tangyflawni neu orgyflawni
 - Monitro cynlluniau gweithredu neu argymhellion ar ôl archwilio allanol, archwiliad neu adroddiadau rheoleiddio
 - Gwerthuso dilysrwydd penderfyniadau gweithredol a herio penderfyniadau drwy eu galw nhw i mewn pan fo'n briodol
 - Adeiladu ffydd yn yr ymddiriedaeth fel bod modd anfon materion priodol at craffu am adolygiad cyn penderfyniad cyn i'r weithrediaeth wneud penderfyniad terfynol

- **Hyrwyddo gwaith Trosolwg a Chraffu**

- Hyrwyddo rôl trosolwg a craffu o fewn a'r tu allan i'r cyngor, gan ddatblygu perthnasau mewnol ac allanol effeithiol
- Arddangos dull gwrthrychol ac anwleidyddol yn seiliedig ar dystiolaeth o ran trosolwg a craffu, drwy ddefnyddio ystod eang o ymchwil mewn unrhyw waith a wneir gan gynnwys ffynonellau gwybodaeth y tu allan i'r Cyngor
- Ychwanegu gwerth i'r gwaith o wneud penderfyniadau a darpariaeth gwasanaeth yr awdurdod drwy graffu effeithiol
- Gallu dangos lle mae craffu'n gwneud gwahaniaeth drwy gymryd rhan

- **Ymgysylltiad cymunedol**

- Defnyddio craffu fel ffordd o fynd ar ôl materion cymunedol ac ymgysylltu â'r cyhoedd mewn blaenraglenni gwaith
- Annog rhanddeiliad i gymryd rhan yng ngwaith yr awdurdod
- Cynorthwyo wrth ddatblygu datrysiadau polisi hyfyw a derbyniol
- Trafod blaenoriaethau, amcanion a pherfformiad gyda chymunedau a rhanddeiliadi
- Cymryd persbectif sirol wrth ymdrin â materion

Ymgymryd â chyd-graffu

- Gweithio o fewn y cylch gorchwyl a'r protocolau priodol o ran llywodraethu cydweithio mewn craffu
- Defnyddio'r profion a'r meini prawf priodol wrth bennu a ddylid cynnal craffu ar y cyd
- Cyfrannu at graffu cyrff rhanbarthol a phartneriaethau
- Annog ymgysylltiad cyhoeddus o ran cydgraffu
- Gweithio'n effeithiol gyda chyd-graffwyr o awdurdodau a sefydliadau eraill

- **Cymryd rhan mewn cyfarfodydd**

- Paratoi'n ddigonol ac yn briodol ar gyfer cyfarfodydd drwy waith ymchwil a briffiau a strategaethau cyfarfodydd cynllunio
- Cyfrannu mewn modd rhagweithiol, gwrthrychol, gwybodus ac effeithiol drwy ystyried y Cod Ymddygiad, Archebion Sefydlog a gofynion cyfansoddiadol eraill
- Arddangos sgiliau ymholi a craffu effeithiol wrth gwestiynu, gwrando a thrin gwybodaeth
- Bod yn anwleidyddol
- Canolbwyntio ar amcanion / gwneud gwahaniaeth drwy gymryd rhan

3. Gwerthoedd

Ymrwymo i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol yn gyhoeddus:

- Didwylledd a thryloywder
- Gonestrwydd ac unplygrwydd
- Goddefgarwch a pharch

- Cydraddoldeb a thegwch
 - Derbyn gwahaniaethau diwylliannol
 - Cynaliadwyedd
-
- **Arweinyddiaeth gymunedol**
 - Defnyddio craffu fel ffordd o fynd ar ôl materion cymunedol ac ymgysylltu â'r cyhoedd
 - Annog rhanddeiliad i gymryd rhan yng ngwaith yr awdurdod
 - Cynorthwyo wrth ddatblygu datrysiadau polisi sy'n hyfyw ac yn dderbyniol yn lleol
 - Trafod blaenoriaethau, amcanion a pherfformiad gyda chymunedau a rhanddeiliadi
- **Cymryd rhan mewn cyfarfodydd**
 - Paratoi'n ddigonol ac yn briodol ar gyfer cyfarfodydd drwy waith ymchwil a briffiau
 - Cyfrannu mewn modd rhagweithiol, gwrthrychol, gwybodus ac effeithiol drwy ystyried y Cod Ymddygiad, Archebion Sefydlog a gofynion cyfansoddiadol eraill

3 Gwerthoedd

Ymrwmo i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol yn gyhoeddus:

- Didwylledd a thryloywder
- Gonestrwydd ac unplygrwydd
- Goddefgarwch a pharch
- Cydraddoldeb a thegwch
- Derbyn gwahaniaethau diwylliannol
- Cynaliadwyedd